

DOI 10.37491/UNZ.72.3
УДК 352/354

Олександра ДЕМ'ЯНЕНКО¹

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Досліджено процес формування державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні, а також сучасні її напрямки. Стверджується, що в більшості країн розвинутої демократії діє державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства. Це зумовлено усвідомленням того, що діяльність інститутів громадянського суспільства сприяє зменшенню патерналістських очікувань громадян, забезпеченню соціально-політичної стабільності, а також формуванню високого рівня політичної культури. Проаналізовано стан громадянського суспільства в Україні та нормативно-правове забезпечення реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства. На сьогодні нормативно-правову базу державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства складають Конституція України, закони України, укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України та ін. Запропоновано пріоритетні напрямки стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на наступний період відповідно до сучасних умов та актуальних викликів. Проаналізовано результати окремих соціологічних опитувань у контексті різних аспектів реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства.

¹ кандидат політичних наук,
викладач кафедри державної служби, публічного адміністрування та політології,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
vr450@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0003-4428-3981>.

кого суспільства в Україні, виявлено проблеми та виклики. Нова стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на період з 2021 р. має включати: формування ефективної моделі взаємодії держави і громадянського суспільства в Україні на трьох рівнях — національному, регіональному, місцевому; розвиток інструментів залучення громадян до прийняття рішень на всіх рівнях; розвиток громадянської освіти в Україні; забезпечення державної фінансової підтримки ІГС; розвиток електронного врядування; забезпечення ефективного реагування правоохоронних органів на порушення органами держави законодавства щодо взаємодії з громадянським суспільством; продовження роботи з реалізації заходів, спрямованих на виконання міжнародних угод.

Ключові слова: демократія, інститути громадянського суспільства, державна політика, громадський контроль, правове регулювання.

У XXI ст. країна може по праву вважатися бути успішною, сучасною, відкритою та демократичною лише за умови, коли налагодженого діалогу та сталої взаємодії держави та громадянського суспільства. Саме тому громадянське суспільство є невід'ємною складовою демократичної держави.

У більшості країн розвиненої демократії діє державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства. Це зумовлено усвідомленням того, що діяльність інститутів громадянського суспільства (ІГС) відповідає інтересам держави, а саме сприяє зменшенню патерналістських очікувань громадян, забезпеченню соціально-політичної стабільності, а також формуванню високого рівня політичної культури.

Проблематика різних аспектів державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні розглядається у наукових працях Е. Афоніна, В. Бакуменка, Н. Бондаренка, К. Гаджієва, Г. Зеленько, М. Іванова, А. Колодій, О. Корнієвського, А. Мацюка, В. Місюри, О. Новокової, К. Петренко, В. Ребкала, С. Телешуна, В. Цвиха, О. Чемшита, О. Якубовського та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На нашу думку, питання сучасних напрямків та пріоритетів державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні, а також розробки рекомендацій щодо розробки такої політики на період з 2021 року є недостатньо висвітленим, чим обґрунтовується актуальність цієї публікації.

Метою статті є дослідження сучасної державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та визначити рекомендації щодо її удосконалення.

Правове забезпечення реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні в першу чергу передбачає

конституційного закріплення основних прав і свобод людини і громадянина, їх гарантій та механізмів захисту.

Аналізуючи нормативно-правові акти щодо формування державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні, можна виокремити такі їх групи. До першої належить сукупність нормативно-правових актів, що встановлюють загальні орієнтири у взаємодії держави і громадянського суспільства. Друга група — це закони, які встановлюють правовий статус певних інститутів громадянського суспільства, розкривають їх соціальне призначення як об'єднань, за допомогою яких громадяни мають можливість реалізовувати свої права та інтереси й бути активними учасниками громадського та політичного життя в країні. Третя ж група нормативно-правових норм стосується безпосереднього втілення практичної взаємодії між державою та інститутами громадського суспільства та забезпечує правову регламентацію цього механізму.

Варто зауважити, що складові вказаних груп визначають сутність й основні напрями державної політики, враховуючи здобутки та недоліки попереднього розвитку взаємовідносин держави і громадянського суспільства, і визначають перспективу позитивних змін таких взаємовідносин у майбутньому.

В Україні процес формування та реалізації державної політики сприяння розвитку громадського суспільства розпочався зі схвалення розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1035-р від 21 листопада 2007 р. Концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства. Цим документом було визначено головні завдання нової державної політики, принципи і форми взаємодії органів виконавчої влади та ІГС, а також напрями вдосконалення актів законодавства з питань діяльності ІГС. Реалізацію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства було покладено на Кабінет Міністрів України. Функція формування такої політики не була закріплена за жодним міністерством чи іншим центральним органом влади.

У 2012 року на загальнонаціональному та місцевому рівнях були створені нові інструменти для сприяння співпраці з інститутами громадянського суспільства. Основною новацією стало створення у січні 2012 р. Координаційної Ради з розвитку громадянського суспільства, до якої увійшли представники цих інститутів. Кабінет Міністрів України також створив кілька консультативних органів з широким представництвом ІГС. Наступним кроком стало підписання Указу Президента України «Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації» 24 березня 2014 р. Цим документом було визначено заходи, спрямовані на утвердження громадянського суспільства як гарантії демократичного розвитку держави, запровадження громадського контролю за діяльністю влади, забезпечення незалежної діяльності інститутів громадянського суспільства, посилення їх впливу на прийняття суспільно важливих рішень, створення умов для забезпечення широкого представництва інтересів громадян в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, проведення регулярних консультацій із громадськістю з важли-

вих питань життя суспільства і держави. Проте робота вищезгаданих консультативних органів була малоефективною через низку причин. Указом Президента України від 28 квітня 2015 р. № 246/2015 було ліквідовано Координаційну раду з питань розвитку громадянського суспільства.

На нашу думку, новий, сучасний етап реалізації державної підтримки розвитку громадянського суспільства в Україні розпочався у січні 2015 року, коли Адміністрація Президента України звернулась до ОБСЄ та Програми Розвитку ООН з ініціативою щодо перегляду Стратегії державної політики з розвитку громадянського суспільства. Відповідно було розпочато проект ОБСЄ «Вдосконалення Національної стратегії громадянського суспільства в Україні», в рамках якого 6 листопада 2015 р. відбулася Національна конференція «Громадянське суспільство та влада: Стратегія співробітництва та розвитку на 2016–2020 рр.», що проводилася спільно з Адміністрацією Президента України та Координатором проектів ОБСЄ в Україні у партнерстві із Програмою розвитку ООН [1, с. 11].

Проведення цього заходу дало можливість громадськості з усіх регіонів долучилися до обговорення та створення важливого документа — Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки. Під час заходу було представлено пропозиції експертів робочої групи проекту, створеної за підтримки Координатора проектів ОБСЄ в Україні. Обговорення концентрувалися навколо таких ключових тем: концептуальні визначення громадянського суспільства, організації громадянського суспільства із зазначенням видів; структура, формат та зміст оновленої Стратегії; новели Стратегії щодо моніторингу, оцінки та звітування. Загалом, у підготовці проекту Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства взяли участь понад 700 представників організацій громадянського суспільства, органів державної влади та місцевого самоврядування, провідних українських аналітичних центрів [1, с. 11].

Результатом проведеної роботи стало підписання 26 лютого 2016 р. Президентом України Указу «Про сприяння розвитку громадянського суспільства» № 68/2016. Цим Указом було затверджено Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки та передбачено утворення Координаційної ради сприяння розвитку громадянського суспільства як консультативно-дорадчого органу при Президентові України.

Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства визначила такі основні проблеми розвитку громадянського суспільства в Україні:

1. Взаємодія органів державної влади, органів місцевого самоврядування з громадськістю залишається малоефективною через недостатню прозорість діяльності цих органів та бюрократизовані процедури такої взаємодії, низький рівень взаємної довіри.

2. Негативний вплив на розвиток громадянського суспільства та забезпечення прав і свобод людини і громадянина здійснюють тимчасова окупація Російською Федерацією Автономної Республіки Крим і міста Севастополя та військова агресія Російської Федерації в окремих районах

Донецької і Луганської областей, існуючі у зв'язку з цим перешкоди в утворенні й діяльності організацій громадянського суспільства на відповідних територіях.

3. Недосконалість чинного законодавства створює штучні бар'єри для реалізації громадських ініціатив, утворення та діяльності окремих видів організацій громадянського суспільства, розгляду та врахування громадських пропозицій органами державної влади, органами місцевого самоврядування.

4. Рівень гармонізації законодавства України із законодавством Європейського Союзу та врахування кращого міжнародного досвіду у сфері розвитку громадянського суспільства є недостатнім [2].

Стратегія передбачає комплексне масштабування ролі громадянського суспільства в різних сферах суспільної життєдіяльності, особливо в аспекті розробки, просування та контролю впровадження реформ. Цей документ закріплює партнерські основи взаємовідносин та співпраці одиниць громадянського сектору з органами державної влади та місцевого самоврядування. Одним із вагомих зрушень є акцентуація необхідності підвищення соціально-економічного значення громадських організацій, а також повноважень щодо представництва інтересів та захисту прав і свобод як організованих мас, так і пересічних індивідів.

Національна стратегія акцентує увагу на модернізаційній ролі громадянського суспільства, адже в ній стверджується, що «Активне, впливове і розвинене громадянське суспільство є важливим елементом будь-якої демократичної держави та відіграє одну з ключових ролей у впровадженні нагальних суспільних змін і належного врядування, в управлінні державними справами і вирішенні питань місцевого значення, розробці і реалізації ефективної державної політики у різних сферах, утвердженні відповідальної перед людиною правової держави, розв'язанні політичних, соціально-економічних та гуманітарних проблем» [2].

Реалізацію Стратегії передбачається здійснювати за такими стратегічними напрямками: створення сприятливих умов для формування та інституційного розвитку організацій громадянського суспільства; забезпечення ефективних процедур участі громадськості під час формування та реалізації державної, регіональної політики, вирішення питань місцевого значення; стимулювання участі організацій громадянського суспільства в соціально-економічному розвитку України; створення сприятливих умов для міжсекторальної співпраці [2].

На сьогодні нормативно-правову базу державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства складають Конституція України, закони України «Про громадські об'єднання», «Про волонтерську діяльність», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про органи самоорганізації населення», «Про доступ до публічної інформації», «Про звернення громадян», «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», Указ Президента України № 68/2016 «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні», Постанова Кабінету Міністрів України № 976 «Про затвердження Порядку сприяння проведенню гро-

мадської експертизи діяльності органів виконавчої влади», Постанова Кабінету Міністрів України № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», Постанова Кабінету Міністрів України № 1049 «Про затвердження Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка», Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації» та ін.

Проведений нами аналіз українського законодавства дозволяє стверджувати, що в Україні широко представлені різноманітні інститути громадянського суспільства. Це, насамперед, громадські організації (жіночі громадські організації, дитячі громадські організації, молодіжні громадські організації, громадські освітні й культурно-виховні організації, громадські організації інвалідів, громадські організації ветеранів війни, громадські природоохоронні формування, громадські організації охорони пам'яток історії та культури, громадські організації споживачів, громадські формування охорони громадського порядку й державного кордону тощо), релігійні організації, благодійні організації (благодійні товариства, благодійні фонди, благодійні установи), організації співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ), органи самоорганізації населення (ОСН), асоціації органів місцевого самоврядування та їхні об'єднання (Всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України», Асоціація органів місцевого самоврядування «Асоціація об'єднаних територіальних громад», Всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування «Асоціація сільських, селищних рад та об'єднаних громад України»), творчі спілки, професійні спілки, організації роботодавців та їхні об'єднання, торгово-промислові палати, недержавні пенсійні фонди, кредитні спілки, обслуговуючі кооперативи (обслуговуючі сільськогосподарські кооперативи, споживчі кооперативи) тощо [1, с. 10].

За офіційними даними Державної служби статистики України, в нашій державі у 2018 році було зареєстровано 84 199 громадських організацій, 17 686 благодійних організацій, 29 718 ОСББ, 1 574 ОСН тощо [3].

Досить важливим питанням діяльності громадських організацій є членство в них. Згідно з результатами опитування громадської думки для оцінки змін в обізнаності громадян щодо громадських організацій та їхньої діяльності, проведеного організацією Раєт спільно з Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва в травні 2018 року, лише 5 % населення взяли участь у діяльності громадських організацій [4]. Тобто ми бачимо наступну тенденцію — при зростанні кількості інститутів громадянського суспільства кількість їх членів не є значною. З іншого боку, хоча відсоток членів громадських організацій в Україні є відносно низьким (порівняно з країнами Європейського Союзу), мотиви українців щодо створення громадських організацій та участі в їх діяльності є суспільно значущими. Це підтверджують дані згаданого опитування, в якому респонденти, відповідаючи на запитання щодо причин участі в діяльності громадських організацій, найчастіше обирали такі варіанти відповіді:

«небайдужість до стану справ у країні» (20 % опитаних), «допомога нужденним» (20 %), «прояв громадської позиції» (17 %) та інші [4].

Ще одним важливим аспектом державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства є питання їх фінансування. Демократичні держави створюють сприятливі правові умови для діяльності інститутів громадянського суспільства, забезпечуючи значну частину фінансування їх діяльності (наприклад, у країнах Європейського Союзу 40–60 % загального доходу ІГС становить державне фінансування).

На основі даних з відкритих офіційних джерел проаналізуємо питання фінансування ІГС в Україні. Отже, за даними Державної служби статистики, для своєї діяльності громадські організації у 2017 році отримали з різних джерел 7,3 млрд грн [5]. Основну частину становили кошти від благодійників — 3,8 млрд грн (52,3 % від загальної суми фінансування). Від господарської діяльності товариств, підприємств (юридичних осіб), створених громадянською організацією для виконання її мети (завдань) та напрямів діяльності — 110 млн грн (15,2 %), від членських внесків отримано 720 млн грн (9,9 %). Протягом 2017 року громадські організації використали 87,6 % наявних коштів, залишок становив 666,3 млн грн. Найбільше коштів було використано на благодійну діяльність — 29,7 % (1,8 млрд грн). Оплата послуг та праці становила відповідно 26,2 % (1,6 млрд грн) та 17,5 % (1,1 млрд грн) використаних коштів [6, с. 44–45].

Основну частину бюджету українських громадських організацій складає допомога міжнародних донорських організацій. Як свідчать дані комплексного соціологічного дослідження «НДО у зовнішньому середовищі: організаційні проблеми та можливості розвитку», проведеного на замовлення Форуму НДО в Україні в грудні 2017 році — лютому 2018 року, дві третини організацій (67 % опитаних) отримали грантову допомогу для здійснення проектів. Серед донорів, які підтримали НДО фінансово, найчастіше згадувались ПРООН (38 % опитаних), USAID (35 %), Європейський Союз (31 %) та Фонд «Відродження» (30 %) [7, с. 17].

Серед міжнародних організацій, які надавали гранти на українських НДО найчастіше учасниками опитування називалися такі: Програма розвитку ООН, Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), Європейський Союз, Фонд «Відродження», ЮНІСЕФ, Німецьке товариство з міжнародного співробітництва (GIZ), Посольство Великобританії, Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNCHR), Міжнародна організація з міграції, Посольство Нідерландів, Міжнародний Червоний Хрест, Агентство Канади з міжнародного розвитку (CIDA) [7, с. 18], а також National Endowment for Democracy (NED), Данська та Норвезька Ради у справах біженців, Ініціатива Папи для України, Фонд сприяння демократії Посольства США в Україні, Фонд «Східна Європа», *International Alert*, *NGO Forum*, Український жіночий фонд тощо.

З іншого боку, відповідно до результатів уже згаданого опитування громадської думки, проведеного організацією *Pact* спільно з Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, переважна більшість українців вважає, що фінансування громадських організацій має відбуватися на інших засадах. Так, при відповіді на запитання «Хто, на вашу

думку, повинен найбільше фінансувати громадські ініціативи/неурядові організації?» 35 % респондентів відповіли, що в першу чергу фінансувати українські громадські організації має держава, 21 % респондентів вважають, що це обов'язок бізнесу, 17 % зазначили, що фінансування має надходити від громадян, що належать до груп, які представляють ці організації, або їхні друзі/сім'ї. Лише незначний відсоток населення вважає, що це відповідальність іноземних громадян (3 %) та урядів інших країн (1 %) [4].

Отже, зважаючи на вищевикладені факти, можна стверджувати, що інституційно громадянське суспільство в Україні представлене досить широко через існування різного типу ІГС. Водночас кількість членів ІГС є досить низькою, що не відповідає тенденції щорічного збільшення кількості самих ІГС у різних формах. Очевидно, однією з проблем активної та постійної діяльності ІГС в Україні є питання фінансування. Враховуючи результати згаданих соціологічних опитувань, простежується невідповідність очікувань та реальної ситуації щодо фінансування ІГС в Україні: населення вважає, що доцільним є вирішення питання фінансової підтримки ІГС державою, бізнесом та громадянами, а на практиці статистика демонструє нам тенденцію щодо значної залежності ІГС від зовнішнього фінансування, грантових коштів.

Комплексно вирішувати вказані питання, на нашу думку, має державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні, сформована з урахуванням сучасних проблем, тенденцій та викликів у цій сфері.

Виходячи з вищевикладеного, ми вважаємо, що нова стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на період з 2021 року повинна включати:

1. Удосконалення механізму регулювання процесу обміну інформацією між органами влади та ІГС, формування комунікативної політики за принципом партнерської взаємодії (інформування населення та налагодження ефективного зворотного зв'язку, забезпечення громадського контролю за діяльністю органів державної влади та органів місцевого самоврядування).

Фактично мова йде про розробку основних засад державної комунікативної політики, впровадження стандартів інформаційного обміну між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, засобами масової інформації і громадянським суспільством.

2. Формування ефективної моделі взаємодії держави і громадянського суспільства в Україні на трьох рівнях — національному, регіональному, місцевому у зв'язку з реформою з децентралізації влади.

Наприклад, новим інструментом підтримки діалогу влади з громадськістю стають місцеві цільові програми сприяння розвитку громадянського суспільства та співпраці органів влади з громадськістю. Завданнями таких програм є створення умов для розвитку громадянського суспільства, налагодження співпраці влади та громадськості, фінансова підтримка ініціатив громадськості для спільного вирішення завдань регіональної політики. У межах програм передбачаються фінансові ресурси для

проведення публічних консультації із громадськістю, вивчення громадської думки, проведення конкурсів соціальних проєктів серед громадськості, створення ресурсних центрів громадських ініціатив, навчання державних службовців та представників громадськості використанню інструментів громадської участі, проведення форумів соціальних інвестицій тощо [8].

3. Розвиток громадянської освіти в Україні. Наслідком цього стане активне інтегрування громадян у політичну систему, зміцнення громадянського суспільства на фундаментальних засадах рівності, взаємної відповідальності й почуття власної гідності, а отже, й модернізацію та стабільність держави. У той же час дієва інтеграція громадянської освіти до загального процесу соціалізації людини сприятиме посиленню громадської складової її особистості, відповідно стимулюватиме громадян до більш активної участі в соціально-політичних процесах, від яких залежить реалізація їхніх інтересів.

5. Прийняття законів України «Про публічні консультації», «Про місцевий референдум» та «Про всеукраїнський референдум». Їх актуальність зумовлена тим, що, наприклад, Закон України «Про добровільне об'єднання громад» передбачає місцевий референдум, але відсутня законодавча база щодо механізму його проведення. Також варто визначити порядок проведення публічних консультацій під час підготовки та прийняття проєктів актів суб'єктами владних повноважень з метою залучення до підготовки проєкту рішення заінтересованих осіб для збалансування публічних та приватних інтересів, запровадження сучасних стандартів підготовки проєктів рішень, обов'язкових для державних органів і органів місцевого самоврядування.

6. Визначення засад, принципів та методики розподілу державної фінансової підтримки ІГС через розробку відповідного нормативно-правового забезпечення.

7. Розвиток інструментів залучення громадян до прийняття рішень на загальнодержавному і на місцевому рівні, в тому числі через розвиток електронної демократії через запровадження електронних консультацій, електронних петицій, електронних звернень, бюджетів участі (громадських бюджетів) та електронного врядування.

8. Сприяння ефективному реагуванню правоохоронних органів на порушення органами держави законодавства щодо взаємодії з громадянським суспільством.

9. Продовження роботи з реалізації заходів, спрямованих на виконання ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд», наслідком чого має стати підвищення рівня відкритості та прозорості в діяльності державних органів, підтримка залучення інститутів громадянського суспільства до формування державної політики, впровадження високих стандартів професійної чесності в публічному управлінні.

10. Продовження роботи з реалізації заходів, спрямованих на виконання «Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами членами, з іншої сторони» від 16 вересня 2014 р., спрямованої на розширення практики залучення громадян в управлінні державними

справами щодо європейської інтеграції України передусім через створення правових, економічних умов для цього.

На нашу думку, дуже важливим сьогодні є цілісне інституційне забезпечення державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в напрямі впровадження європейських практик. Нова стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на період з 2021 року має включати формування ефективної моделі взаємодії держави і громадянського суспільства в Україні на трьох рівнях — національному, регіональному, місцевому; розвиток інструментів залучення громадян до прийняття рішень на всіх рівнях; розвиток громадянської освіти в Україні; забезпечення державної фінансової підтримки ІГС; розвиток електронного врядування; забезпечення ефективного реагування правоохоронних органів на порушення органами держави законодавства щодо взаємодії з громадянським суспільством; продовження роботи з реалізації заходів, спрямованих на виконання міжнародних угод.

Результатом успішної реалізації державної політики у цій сфері стане подальший розвиток громадянського суспільства та зміцнення його інститутів, налагодження комунікації між органами влади та інститутами громадянського суспільства; підвищення рівня політичної культури суспільства, активізація участі громадян у діяльності інститутів громадянського суспільства, формуванні та реалізації державної політики у різних сферах; подальший розвиток волонтерського руху, благодійництва й меценатства.

Подальше поглиблення наукових пошуків щодо державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства може бути пов'язане з компаративними дослідженнями відповідних політик в окремих країнах-членах Європейського Союзу та Україні.

Список використаних джерел

1. Дем'яненко О. О. Громадянське суспільство як чинник політичної модернізації. Автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. К., 2019. 20 с.
2. Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні : Указ Президента України від 26.02.2016 р. № 68/2016. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <http://bit.ly/2W9pOhN>.
3. Діяльність громадських організацій в Україні. *Державна служба статистики України*. URL : <http://bit.ly/2IJHvN1>.
4. Опитування громадської думки для оцінки змін в обізнаності громадян щодо громадських організацій та їхньої діяльності, проведеного організацією Пакт (Pact) спільно з Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва в травні 2018 року. *Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва*. URL : <http://bit.ly/2viDeFm>.
5. Діяльність громадських організацій в Україні у 2017 році. *Державна служба статистики України*. URL : <http://bit.ly/2QbA5WU>.
6. Свдокимова І., Вітковська І. Тенденції розвитку громадських організацій в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». 2018. Том 41. С. 42–48.

7. Комплексне дослідження «НДО у зовнішньому середовищі: організаційні проблеми та можливості розвитку», проведене в грудні 2017 р. — лютому 2018 р. *Ukraine NGO Forum*. URL : <http://bit.ly/2TNchuL>.
8. *Висоцька О. М.* Удосконалення діалогу органів влади і громадськості на регіональному рівні. Удосконалення діалогу органів влади і громадськості на регіональному рівні. *Державне управління: теорія та практика*. 2012. № 2. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL : <http://bit.ly/2vjhktw>.

Надійшла до редакція 02.12.2019

Oleksandra DEMIANENKO

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

State Policy to Promote Civil Society Development in Ukraine

The article examines the process of forming the state policy of promoting civil society development in Ukraine, as well as its current directions. It is argued that in most developed democracies, there is a state policy to promote civil society. This is due to the realization that the activities of civil society institutions contribute to the reduction of paternalistic expectations of citizens, to the provision of socio-political stability, as well as to the formation of a high level of political culture. The state of civil society in Ukraine and the legal framework for the implementation of the state policy of promoting the development of civil society are analyzed. Today, the legal framework of the state policy of promoting civil society development is constituted by the Constitution of Ukraine, laws of Ukraine, decrees of the President of Ukraine, resolutions and orders of the Cabinet of Ministers of Ukraine, etc. The priority directions of the strategy of the state policy of promoting the development of civil society in Ukraine for the next period are offered in accordance with the current conditions and current challenges. The results of individual sociological surveys have been analyzed in the context of various aspects of the implementation of the state policy of promoting civil society development in Ukraine, problems and challenges have been identified. The strategy of the state policy for promoting the development of civil society in Ukraine for the next period (from 2021) should include: formation of an effective model of interaction between the state and civil society in Ukraine at three levels — national, regional, local; developing tools for involving citizens at decision-making at all levels; development of civic education in Ukraine; providing state financial support to civil society institutions; development of e-government; ensuring the effective response of law enforcement agencies to violations of the law on interaction with civil society by state bodies; continuation of work on implementation of measures aimed at implementation of international agreements.

Keywords: *democracy, institutes of civil society, state policy, public control, legal regulation.*